

اخلاق زیست محیطی در سازمانها

محمد تحقیقی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اخلاق زیست محیطی در سازمان‌ها

تالیف:

محمد تحقیقی

کارشناسی ارشد مدیریت دولتی / تشکیلات و روش‌ها

انتشارات موجک

سرشناسه: تحقیقی، محمد، ۱۳۶۹-

عنوان و نام پدیدآور: اخلاق زیست محیطی در سازمان‌ها/ تالیف محمد تحقیقی.

مشخصات نشر: تهران: انتشارات موجک، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۱۳۰ص.: جدول، نمودار (بخشی رنگی).

شابک: ۶-۳۰۳-۹۹۴-۶۰۰-۹۷۸، ۵۲۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص. [۱۲۷] - ۱۳۰.

موضوع: اخلاق زیست محیطی -- ایران -- نمونه پژوهی

موضوع: Environmental ethics -- Iran -- Case studies

موضوع: رفتار سازمانی -- ایران -- نمونه پژوهی

موضوع: Organizational behavior -- Iran -- Case studies

رده بندی کنگره: GE۴۲

رده بندی دیویی: ۱۷۹/۱

شماره کتابشناسی ملی: ۷۶۱۸۴۱۷

انتشارات موجک

واتساپ: ۰۹۳۶۳۰۳۱۲۵۸ کانال: telegram.me/mojak1

تلفن مرکز بخش: ۰۲۶۳۲۷۰۵۳۱۸ - ۰۲۶۳۲۷۲۱۸۱۹ - ۰۲۱۶۶۱۲۷۵۹۳ - ۰۲۰۶۶۴۲۹۷۳۳

ایمیل: mojakpublication@yahoo.com

سایت: www.mojak.ir

عنوان: اخلاق زیست محیطی در سازمان‌ها

تالیف: محمد تحقیقی

مشخصات ظاهری: ۱۳۰ صفحه، قطع وزیری

چاپ اول: بهار ۱۴۰۰، تیراژ: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۵۲۰۰۰۰ ریال، شابک: ۶-۳۰۳-۹۹۴-۶۰۰-۹۷۸

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای انتشارات موجک محفوظ است. هیچ شخص حقیقی و حقوقی حق

چاپ و تکثیر این اثر را به هر شکل و صورت اعم از فتوکپی، چاپ کتاب و ... را ندارد. متخلفین به موجب

بند ۵ ماده قانون حمایت از ناشرین تحت پیگرد قانونی قرار می گیرند.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

پیش گفتار..... ۱

فصل اول: کلیات ۵

۱-۱ تشریح موضوع کتاب ۵

۲-۱ اهمیت موضوع ۸

۳-۱ اهداف ۸

۴-۱ تعاریف واژگان کلیدی ۹

فصل دوم: اخلاق زیست محیطی ۱۳

۱-۲ تعریف و اهمیت محیط زیست ۱۳

۲-۲ حمایت سطحی و عمیق از حفظ محیط زیست ۱۶

۳-۲ ضرورت اخلاق زیست محیطی ۲۷

فصل سوم: نظریات اخلاق زیست محیطی ۲۹

۱-۳ نظریه گایا ۲۹

۱-۱-۳ بررسی و نقد ۳۰

۲-۱-۳ زمینه‌های علمی ظهور نظریه گایا ۳۲

۲-۳ اکوفمنیسم ۳۴

- ۳-۲-۱ ارائه راه حل ۳۵
- ۳-۳ قاعده بسیط الحقیقه و ویژگی های آن ۳۷
- ۳-۳-۱ دو ساحت متفاوت در قاعده بسیط الحقیقه ۳۷
- ۳-۴ اخلاق زیست محیطی ملاصدرا ۴۰
- ۳-۵ نظریه آرنه نا آس (۱۹۷۳) ۴۱
- ۳-۶ نظریه ریچارد روتلی (۱۹۳۶-۱۹۹۶) ۴۳
- ۳-۷ نظریه ادوارد ویلسون ۴۶

فصل چهارم: دیدگاه‌های جهانی اخلاق زیست محیطی ۴۹

- ۴-۱ عوامل موثر بر اخلاق زیست محیطی ۴۹
- ۴-۱-۱ اطلاعات زیست محیطی ۴۹
- ۴-۱-۲ آگاهی زیست محیطی ۴۹
- ۴-۱-۳ نگرش زیست محیطی ۵۰
- ۴-۱-۴ نگرانی زیست محیطی ۵۰
- ۴-۱-۵ آموزش حفاظت محیط زیست ۵۰
- ۴-۱-۶ سواد زیست محیطی ۵۰
- ۴-۲ دیدگاه‌های جهانی در خصوص اخلاق و فلسفه زیست محیطی ۵۱
- ۴-۲-۱ دیدگاه مسئولانه ۵۱
- ۴-۲-۲ دیدگاه اصالت دهنده به حیات (بایوسنتریک) و بوم (اکوسنتریک) ۵۲
- ۴-۲-۳ دیدگاه انسانمدارانه ۵۲
- ۴-۲-۴ دیدگاه خداپاورانه ۵۲
- ۴-۳ اخلاق مهندسی و کدهای مربوط به آن ۵۴

فصل پنجم: دیدگاه‌های اسلامی اخلاق زیست محیطی ۵۷

- ۵-۱ خدا محوری: ارزش ذاتی برخواسته از ادیان ۵۷

- ۲-۵ خداشناسی (وظیفه شناسی): انجام دستورات الهی برای ارتباط با زیست بوم..... ۵۹
- ۳-۵ خود بوم شناسی: رهیافت اخلاق زیست محیطی ۶۱

فصل ششم: چهارچوب نظری ۶۵

فصل هفتم: تحقیقات اخلاق زیست محیطی ۷۱

- ۱-۷ پیشینه داخلی ۷۱
- ۲-۷ پیشینه خارجی ۷۶

فصل هشتم: مطالعه موردی ۸۱

- ۱-۸ روش تحقیق ۸۱
- ۲-۸ جامعه آماری ۸۱
- ۳-۸ نحوه گردآوری داده‌ها ۸۲
- ۴-۸ مدل عوامل شناسایی شده از طریق مطالعات کتابخانه‌ای ۸۳
- ۵-۸ روش دلفی ۸۵
- ۶-۸ روایی و پایایی پرسشنامه ۸۸
- ۷-۸ فرآیند تحلیل سلسله مراتبی ۸۹

فصل نهم: یافته‌ها ۹۳

- ۱-۹ شناسایی معیارها با روش دلفی ۹۳
- ۲-۹ ویژگی‌های عمومی خبرگان ۹۳
- ۳-۹ شناسایی عوامل موثر بر اخلاق زیست محیطی در شهرداری کاشان ۹۵
- ۴-۹ رتبه بندی ۹۹
- ۵-۹ شناسایی شاخص‌های نهائی ۱۰۰
- ۶-۹ تعیین اولویت عناصر مدل با استفاده از تکنیک AHP ۱۰۱

۷-۹ تعیین اولویت معیارهای اصلی براساس هدف ۱۰۵

فصل دهم: جمع بندی ۱۰۷

۱-۱۰ نتیجه گیری ۱۰۷

۲-۱۰ پیشنهادها ۱۲۴

منابع ۱۲۷

منابع فارسی ۱۲۷

منابع انگلیسی ۱۲۹

پیش‌گفتار

شهرنشینی و در کنار آن الزام‌های شهرنشینی، علت اساسی تغییرات محیطی می‌باشد (ترنر^۱، ۲۰۰۵: ۲۳). این رهیافت در نتیجه‌ی پیچیدگی‌های تاریخی - جغرافیایی شکل گرفته و باعث گسترش لجام گسیخته‌ی شهری و تخریب فضاها، سبز و اراضی کشاورزی گردیده است (لیچنکو و سولکی^۲، ۲۰۰۵: ۶۲) و موجبات از بین رفتن زیبایی، فراخی شهر، طبیعت و نمود عینی مشکلات اجتماعی - اقتصادی، فرهنگی و اکولوژیکی شده است که نه تنها موجبات تغییرات منطقه‌ای، بلکه باعث تغییرات زیست محیطی و به هم خوردن تعادل اکولوژیکی در سطح جهان گردیده است (پاولیت^۳ و همکاران، ۲۰۰۵: ۲۹۸).

از بین رفتن فضاها، سبز شهری به عنوان ریه‌ی تنفسی شهرها و گسترش صنایع آلوده ساز در شهرها، محیط شهری را به محیط آلوده و غیر قابل زیست مبدل ساخت (رحیمی، ۱۳۸۵: ۵۱). به دنبال این مشکل‌ها، راهکارهای مختلفی برای حفظ طبیعت و آوردن طبیعت بکر به داخل شهرها مطرح گردید که باغ شهر هاوارد در اواخر قرن نوزدهم، به عنوان نقطه‌ی عطفی در نظریه شهرسازی، از اولین نظریه‌های ترکیب طبیعت و شهر بوده است. ایجاد کمربند سبز لندن برای جلوگیری از محدودیت توسعه‌ی شهری و تخریب زمین‌های کشاورزی و باغات اطراف شهر نوعی از برنامه‌ریزی برای حفظ فضای سبز بوده است. ادواردز^۴ (۱۹۹۹) معتقد است که کشت فشرده در کمربندهای سبز حاشیه‌ی شهرها می‌تواند شرایط اقلیمی شهرها را بهبود بخشد و ضمن کمک به تعادل اکولوژیکی شهرها، مخاطرات طبیعی را نیز کنترل کند. موجودیت فضای سبز بعد از قرن ۱۹، برای ایجاد محیط زیست سالم شهری و انسانی مورد توجه قرار گرفت و به یکی از شاخص‌های اساسی در طراحی شهری تبدیل شد (حسین‌زاده، ۱۳۹۵: ۲۹).

¹ Turner

² Leichenko & Soleki

³ Pauleit

⁴ Edwards

در ایران نیز تبدیل اراضی کشاورزی و فضاهای سبز شهری به استفاده‌های شهری- صنعتی و پیامدهای اقتصادی و زیست محیطی، به دهه‌های ۴۰ و ۵۰ بر می‌گردد. به لحاظ شرایط فضایی خاص ایران این مقوله از اهمیت و حساسیت بیشتری برخوردار است. به طوری که نسبت میانگین اراضی جنگلی کشورهای مختلف جهان ۳۱ درصد و اراضی کشاورزی ۳۶ درصد است. در حالی که این نسبت‌ها برای کشور ما به ترتیب ۷.۵ و ۱۱ درصد می‌باشد و از کل اراضی کشاورزی تنها ۶ میلیون هکتار یا ۳.۶ درصد مساحت کشور را زمین‌های آبی و باغات تشکیل می‌دهد (پورمحمدی و قربانی، ۱۳۹۱: ۳۶).

هرچند همه آنچه که در اهمیت و نقش محیط زیست گفته شد، خودبه‌خود ضرورت ایجاد نظامی اخلاقی را در مواجهه با انواع تهدیداتی که امروزه طبیعت از آن رنج می‌برد، بیان می‌کند، لکن اشاره به پاره‌ای از این تهدیدات، ضرورت ایجاد نظامی جامع و روشمند که پاسخ‌گوی حل این مخاطرات باشد را مضاعف می‌نماید.

واقعیت آن است که در کنار توسعه‌ای که بشر امروزی با تسلط بر منابع و نعمت‌های خدادادی برای همنوع خویش کسب نموده، «پیشرفت» محسوسی در این زمینه حاصل نموده است (بیدهندی و شیرواند، ۱۳۹۴)؛ پیشرفتی که از قرابت «علم» همراه با «اخلاق» و «معنویت» حاصل می‌گردد. امروزه مجامع بین‌المللی تلاش‌های خود را معطوف به صدور اعلامیه‌هایی نظیر «اعلامیه زمین» در سال ۱۹۲۲ میلادی در ریودوژانیرو، عقد معاهده «کاهش گازهای گلخانه‌ای» کیوتو یا برگزاری گردهمایی‌ها برای تصمیم‌گیری مانند «نشست سران جهان و رهبران ادیان» در مقر سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۰ میلادی یا «معاهده حفظ تنوع زیستی» در سال ۱۹۹۳ میلادی کرده‌اند (براون و همکاران، ۱۳۹۴).

از این رو پرسش اساسی این است که بشر با استفاده از همه امکاناتی که با غور در مسائل مادی و تکنولوژیک حاصل نموده، آیا می‌تواند مفری از این تنگناهای خودساخته بیابد؟ واقعیت این است که ریشه اصلی بحران‌های زیست محیطی را باید در معرفت‌شناسی و جهان‌بینی انسان جستجو نمود (محقق داماد، ۱۳۸۰) بنابراین حل بحران‌های زیست محیطی و دستیابی به زندگی پایدار نه در کنفرانس‌ها و خطابه‌های آتشین، که در دگرذیسی فکری انسان باید دنبال گردد. در این بین تلاش‌های فراوانی با رویکرد ارزش ذاتی طبیعت صورت گرفته که می‌توان به «نظریه گایا» اشاره

نمود. هر چند بذره‌های اولیه این نظریه در جهت ارزش ذاتی طبیعت صورت نگرفت، لکن نتایجی که از این رهگذر اخذ گردید، مورد توجه علاقه‌مندان به طبیعت قرار گرفت.

هدف از تالیف کتاب حاضر شناسایی و رتبه‌بندی عوامل موثر بر اخلاق زیست محیطی در شهرداری کاشان بود. جامعه آماری کتاب حاضر مدیران ارشد و کارکنان شهرداری کاشان هستند. ابتدا عوامل موثر بر اخلاق زیست محیطی در شهرداری کاشان شناسایی، سپس عوامل نهایی مرتبط از طریق پرسشنامه و روش دلفی تعیین و به منظور رتبه‌بندی عوامل از فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی استفاده شد. عوامل شناسایی شده به ترتیب عبارت‌اند از: حفظ منابع طبیعی براساس دلایل انسان‌گرایانه، اعتماد به علم و تکنولوژی، توجه به تغییرات طبیعت، حمایت از فعالیت جنبش محیط زیست، نگرانی‌های در مورد تمامی موجودات زنده و طبیعی، لذت بردن از طبیعت، حمایت از سیاست‌های محافظت از محیط زیست، عدم اعتقاد به سلطه انسان بر طبیعت، اعتقاد به استفاده انسان از طبیعت، حمایت از سیاست‌های رشد جمعیت، توجه به تهدیدهای زیست محیطی و رفتار حفاظت شخصی. شیوه‌سازماندهی کتاب حاضر به صورت زیر می‌باشد.

فصل اول: کلیات

فصل دوم: اخلاق زیست محیطی

فصل سوم: نظریات اخلاق زیست محیطی

فصل چهارم: دیدگاه‌های جهانی اخلاق زیست محیطی

فصل پنجم: دیدگاه‌های اسلامی اخلاق زیست محیطی

فصل ششم: چهارچوب نظری

فصل هفتم: تحقیقات اخلاق زیست محیطی

فصل هشتم: مطالعه موردی

فصل نهم: یافته‌ها

فصل دهم: جمع‌بندی

در پایان، بر خود لازم می‌دانم که از همه عزیزان و بزرگوارانی که در مراحل گوناگون آماده‌سازی این کتاب بنده را یاری نموده‌اند، صمیمانه تقدیر و تشکر نمایم.

Environmental ethics in organizations

Mohammad Tehghighi

از بین رفتن فضاهای سبز شهری به عنوان ریه‌ی تنفسی شهرها و گسترش صنایع آلوده ساز در شهرها، محیط شهری را به محیط آلوده و غیر قابل زیست مبدل ساخت. به دنبال این مشکل‌ها، راهکارهای مختلفی برای حفظ طبیعت و آوردن طبیعت بکر به داخل شهرها مطرح گردید که باغ شهر هاوارد در اواخر قرن نوزدهم، به عنوان نقطه‌ی عطفی در نظریه شهرسازی، از اولین نظریه‌های ترکیب طبیعت و شهر بوده است. ایجاد کمربند سبز لندن برای جلوگیری از محدودیت توسعه‌ی شهری و تخریب زمین‌های کشاورزی و باغات اطراف شهر نوعی از برنامه‌ریزی برای حفظ فضای سبز بوده است. ادواردز (۱۹۹۹) معتقد است که کشت فشرده در کمربندهای سبز حاشیه‌ی شهرها می‌تواند شرایط اقلیمی شهرها را بهبود بخشیده و ضمن کمک به تعادل اکولوژیکی شهرها، مخاطرات طبیعی را نیز کنترل کند. موجودیت فضای سبز بعد از قرن ۱۹، برای ایجاد محیط زیست سالم شهری و انسانی مورد توجه قرار گرفت و به یکی از شاخص‌های اساسی در طراحی شهری تبدیل شد.

در ایران نیز تبدیل اراضی کشاورزی و فضاهای سبز شهری به استفاده‌های شهری- صنعتی و پیامدهای اقتصادی و زیست محیطی، به دهه‌های ۴۰ و ۵۰ بر می‌گردد. به لحاظ شرایط فضایی خاص ایران این مقوله از اهمیت و حساسیت بیشتری برخوردار است. به طوری که نسبت میانگین اراضی جنگلی کشورهای مختلف جهان ۳۱ درصد و اراضی کشاورزی ۳۶ درصد است.

